

РОЗВИТОК ДОСЛІДНИЦЬКИХ УНІВЕРСИТЕТІВ В УКРАЇНІ

Науково-інтелектуальною базою інноваційного розвитку України в перспективі можуть стати дослідницькі університети.

Дослідницький університет – це інноваційний пул з глибокою інтеграцією і розвиненою інфраструктурою наукової, освітньої та інноваційної діяльності [1, с. 58].

Дослідницький університет - національний вищий навчальний заклад, який має вагомі наукові здобутки, провадить дослідницьку та інноваційну діяльність, забезпечує інтеграцію освіти та науки з виробництвом, бере участь у реалізації міжнародних проектів і програм. Статус дослідницького надається з метою підвищення ролі університету як центру освіти і науки, підготовки висококваліфікованих наукових і науково-педагогічних кадрів, упровадження в практику наукових досягнень, технічних і технологічних розробок, реалізації разом з іншими вищими навчальними закладами та науковими установами спільних програм за пріоритетними напрямками фундаментальних і прикладних наукових досліджень для розв'язання важливих соціально-економічних завдань у різних галузях економіки [2].

Основними завданнями дослідницького університету є: 1) у навчальній діяльності: розроблення та впровадження в навчальний процес новітніх інформаційних технологій і засобів навчання з метою підготовки фахівців з питань інноваційного розвитку; реалізація інноваційних програм підготовки наукових і науково-педагогічних кадрів для університетів, наукових установ, наукоємних виробництв; створення умов для обміну студентами, аспірантами, докторантами, науковими і науково-педагогічними працівниками; забезпечення участі студентів у здійсненні наукових і науково-технічних досліджень та впровадженні в практику результатів досліджень як необхідної складової навчального процесу; підвищення кваліфікації працівників підприємств, установ та організацій, які впроваджують у практику результати прикладних наукових досліджень університету; 2) у науковій та інноваційній діяльності: здійснення разом з Національною та галузевими академіями наук фундаментальних і прикладних наукових досліджень за визначеними пріоритетними напрямками наукової, науково-технічної та інноваційної діяльності; реалізація інноваційних

проектів розроблення, впровадження та виробництва нової високотехнологічної продукції; інтеграція освіти та науки з виробництвом шляхом створення навчально-науково-виробничих об'єднань, базових кафедр, лабораторій разом з інститутами Національної та галузевих академій наук і підприємствами, установами та організаціями; випуск та реалізація експериментальних зразків нової техніки, технологій та малосерійної наукоємної продукції; забезпечення охорони об'єктів права інтелектуальної власності, зокрема інноваційних розробок університету; 3) у міжнародній діяльності: участь у реалізації міжнародних проектів і програм, у науково-практичних конференціях, семінарах та виставках; створення спільних з іноземними партнерами наукових центрів, інститутів, інших об'єднань для виконання освітніх і науково-дослідницьких програм з видачею студентам, аспірантам та докторантам відповідних документів про освіту [2].

Статус дослідницьких університетів в Україні мають Національний університет «Львівська політехніка», Київський національний університет ім. Т. Г. Шевченка, Національна юридична академія України ім. Ярослава Мудрого, Львівський національний університет ім. І. Франка, Національний університет «Острозька академія», Національний університет «Києво-Могилянська академія», Національний гірничий університет України, НТУУ «Київський політехнічний інститут», Національний університет біоресурсів і природокористування, НТУ «Харківський політехнічний інститут», Харківський національний університет ім. В. Н. Каразіна, Київський національний економічний університет ім. Гетьмана, Національний авіаційний університет, Східноукраїнський національний університет імені В. Даля.

Однак, жоден з цих дослідницьких університетів, як і ЗВО України не входить до списку 500 найкращих вищих навчальних закладів світу за версією міжнародного агентства Thomson Reuters. Загалом рейтинг, що визначається щорічно, складається на основі 13 окремих показників за п'ятьма загальними категоріями: навчання - середовище навчання (30 відсотків від загального рейтингу); дослідження - обсяг, дохід і репутація (30% рейтингу); цитування - впливовість досліджень (30% рейтингу); прибуток, інновації

(2,5% рейтингу); міжнародна перспектива - колектив, студенти та дослідження (7,5%). Найбільша кількість представлених у рейтингу університетів відноситься до американо-британської системи освіти. Загалом у кращій сотні США представлено 47 вузами, Велика Британія – 10, Австралія – 5, Німеччина – 4, Голландія – 7, Японія – 2, Франція – 4, Швеція – 2, Канада – 3, Гонконг – 2, Швейцарія – 3, Південна Корея – 3, Китай – 2, Сингапур – 2, Бельгія – 2.

З огляду на необхідність розбудови інноваційної економіки, а також зважаючи на соціально-економічні умови та специфіку освітньо-наукової системи сучасної України розвиток інноваційних дослідницьких університетів вимагає вирішення таких завдань:

- створення сучасних навчально-дослідницьких центрів, що залучають до своєї роботи як викладачів, студентів та аспірантів університетів, так і фахівців відповідних науково-дослідних установ із забезпеченням умов максимального використання для їх роботи наявної дослідної та навчальної інфраструктури;

- активізація діалогу між ЗВО, науковими установами, представниками бізнесу та державних органів з конкретних питань підвищення ефективності інноваційної діяльності;

- розширення автономії ЗВО та наукових установ як у здійсненні навчального процесу та досліджень, так і у сфері господарської діяльності;

- створення умов для максимально швидкої комерціалізації результатів перспективних досліджень і розробок, у тому числі за рахунок спрощення механізмів взаємодії нових і існуючих інноваційних підприємств з органами влади;

- широке залучення до практичної інноваційної діяльності студентів (передусім магістрів) і аспірантів з відповідним коригуванням відповідних навчальних програм і планів;

- впровадження у навчальні програми ВНЗ окремих курсів та їх частин, спрямованих на засвоєння студентами принципів і практичних прийомів сучасної підприємницької та інноваційної діяльності, ознайомлення з прикладами економічно ефективного впровадження результатів досліджень;

- заохочення ініціатив студентів, аспірантів, викладачів ЗВО, спрямованих на комерціалізацію результатів досліджень і розробок;

- активізація міжвузівського (у тому числі міжнародного) співробітництва у сферах інноваційної діяльності, пошуку та реалізації продуктивних в економічному плані ідей і напрямів досліджень;

- вжиття заходів, спрямованих на посилення ступеня визнання важливості інноваційної підприємницької діяльності в суспільстві [3].

Інтеграція освіти, науки та інновацій дозволить підвищити якість економічного

зростання та привести структуру підготовки кадрів відповідно до реальних потреб приватного і суспільного секторів національної економіки [4].

Загалом активізація наукового потенціалу має ґрунтуватися на таких підйомах:

- стимулювання та підвищення мотивації праці наукових та науково-технічних працівників;

- підвищення рівня інформатизації наукової сфери, у тому числі розширення доступу до інформації щодо досягнень світової науки у галузі нових технологій;

- розширення співпраці вітчизняних науковців із провідними науковими школами світу, реалізація спільних науково-технічних проектів із Євросоюзом, країнами СНД та іншими країнами світу;

- підтримка досліджень, здійснюваних вищими навчальними закладами дослідницького типу;

- забезпечення доступу установ та організацій, що здійснюють наукові дослідження у пріоритетних сферах науки і техніки, до дешевих кредитних ресурсів;

- зростання питомої ваги витрат на науково-дослідні та дослідно-конструкторські роботи у ВВП;

- фінансування наукових досліджень виключно відповідно до визначених пріоритетів;

- забезпечення фінансування у повному обсязі та підвищення результативності державних цільових та науково-технічних програм, зокрема у сфері енергозбереження, альтернативних джерел енергії, нанотехнологій, авіабудування, космічної промисловості, мікроелектроніки тощо.

Розвиток дослідницьких університетів забезпечить конкурентоспроможність вітчизняних закладів вищої освіти та їх інтеграцію у міжнародний освітній простір.

Література

1. Сацик В., Антонюк Л., Василькова Н. Світовий досвід становлення і розвитку дослідницьких університетів. — Університетська освіта. — 2011. — № 1. — С. 58 – 66.

2. Постанова Кабінету Міністрів України від 17.02.2010 № 163 «Про затвердження Положення про дослідницький університет». — Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua>.

3. Інноваційні дослідницькі університети як чинник модернізації освітньо-наукової сфери та розбудови суспільства знань: аналітична записка. — Режим доступу : <http://www.niss.gov.ua/articles/1427>.

4. Олешко А. А. Державне регулювання інноваційно-інвестиційного розвитку України. — Формування ринкових відносин в Україні. — 2012. — № 10. — С. 39 – 42.